

Ez év januárjában, éppen egy évvel az utolsó nagy árvíz után, a Rajna ismét kiöntött a medréből. Most már a felelős politikusok sem tagadják, amire az ökológusok a hetvenes évek eleje óta figyelmeztetnek, hogy az ilyen katasztrófák okai a vízszabályozás és a vízlépcsők. A Rajna hosszú felső szakaszának egyenes mederbe kényszerítését, amelyet 1817-ben kezdett el a badeni Tulla vízmérnök, a természeti elemek feletti győzelemként ünnepelték. A vízszabályozás áldozataként estek a ligeterdők, a folyó természetes árterületei. 1950 és 1977 között újabb 130 négyzetkilométernyivel csökkent a ligeterdők területe a vízierőművek telepítése következtében. Ezek helyét sok helyen betonból készült töltések foglalják el. A folyó egykori meanderező futása kiegyenlítette a forrásterületről származó vízmennyiség ingadozását: amikor bőven ömlött a víz a hegyi patakokból, akkor sok hordalékot sodort magával, ami szélesre terítette a folyó vizét, és lelassította a folyását. A víz beborította a folyó környékét, és ezáltal önmagát szabályozta. A mesterséges szabályozás következtében csak az utolsó évtizedek során megkétszereződött az áramlás sebessége. Korábban a megáradt mellékfolyók csúcs hozama egymást követően hullámokban érte el a folyó alsó szakaszát. Előbb a kisebb folyók víztömegei érkeztek meg, azután a főfolyó szállította hóolvadék. Ma a magasvizek összeadódva érkeznek a Rajnavidékre.

Az egykori kacsaringós folyó a medret kísérő ligeterdők révén szorosan összekapcsolódott a környezetében elterülő tájjal. A faállomány fajtájától függően a folyómenti erdők évente három hónaptól (tölgy) háromszáz napig (éger, fűz, nyár) állhattak víz alatt. A vízszintet kiegyenlítő erdők mellett láthatatlan kísérőként a felszín alatti vízárak is a folyóorganizmus részei. A hóolvadék és az esővíz fokozatos levezetése térbeli kifejeződése volt a folyó időalakjának (Zeitgestalt), annak minden mellékágával és föld alatti kísérőjével együtt. A Rajna nem vízlevezető csatorna, hanem egymásra ható vízrendszerek összetett organizmusa. Mint élőlény a Rajna a táj fizikai adottságaival történő együttműködés révén olyan szerkezet alakít ki magának, amelyekkel az időjárás kaotikus hatásait ellensúlyozni tudja.

A beavatkozás meggyengíti a folyó és a táj közötti kapcsolatot. Ugyanakkor hatalmas igényekkel lépnek fel a Rajnával szemben: a föld egyik legcsapadékosabb területét kell vízmentesíteni. Az utóbbi évek enyhe telei és a nedvesség felszívódását akadályozó aszfalt- és betonfelületek miatt a feladat tovább nehezült. Az elmúlt évek azt mutatják, hogy ezt a problémát nem oldják meg a mesterséges, növényekkel betelepített tározómedencék. Egyrészt túlságosan megemelkedik a talajvíz a tározók környezetében, ami a pincéket elönti, másrészt a tározókban lévő biotopok által igényelt bonyolult vízszabályozás gyakran ütközik az eredeti céllal, a magasvíz lecsendesítésével.

A legtöbb reményre jogosító próbálkozás a parti töltések szélesre nyitása volna, ami lehetővé tenné, hogy a Rajna újra maga alakítsa ki a saját ligetes árterületeit. Ez nagy politikai akaratot követel, hiszen a partok mentén régóta sokféleképpen hasznosított kultúrtáj terül el. Kisebb folyóknál, használatba helyezik a régi medreket és csatornákat, hogy visszatelepíthesse nek eltűnt halfajokat. A duzzasztók és az áramlási sebesség lehetetlenné tette az ikrák megtermékenyítését. A halaknak olyan folyóra van szükségük, amely harmóniában van a környezetükkel.

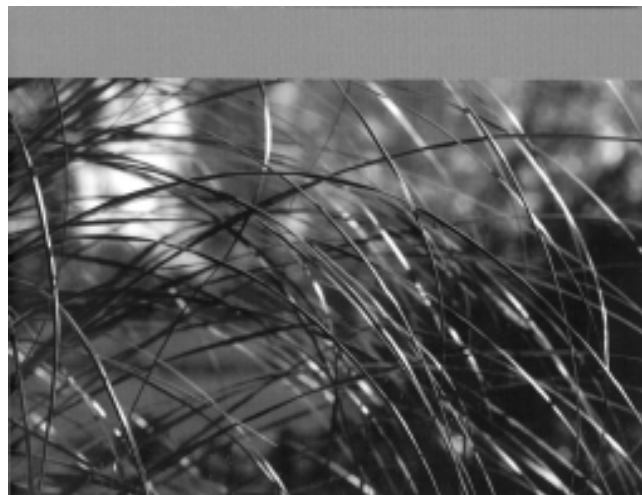
Gerle Anna fordítása

HÍREK

TOROCZKAI WIGAND EDE emléktábláját Bartha László és Stróbl Zsófia kezdeményezésére október 29-én avatták fel az I. Úri utca 17. számú ház – egykori lakóháza – falán. 1945-ben ebben a házban pusztult el óriási néprajzi gyűjteménye és saját bútorainak nagy része. Ő maga is ebben a házban halt meg a háború alatt.

A MUNDUS KIADÓNÁL megjelent a Sas Péter szerkesztette Kós Károly levelezése című könyv. Kós Károly életművének szerves része a kiterjedt levelezés, amely a példaadó magatartásban és bölcsességben megfogalmazódó életút gazdag tárháza és a múlt századi erdélyi művelődéstörténet jelentős forrása. (894 oldal, kemény tábla kötés, ára 6.990 Ft. Megvásárolható, illetve megrendelhető a kiadónál (1089 Budapest, Vajda Péter u. 12. tel.: 4772565, fax: 3335378).

SÁROS LÁSZLÓ Zsebbelgium / België in Zakforma című könyve a SÁROS és Társa Bt. kiadásában jelent meg. Az album fényképeiből december 6-án kiállítás nyílik Belgiumban.

Sáros László
BELGIË IN ZAKFORMAAT

ZELNIK JÓZSEF: A ZÖLD EMBER – ÖKO-TÁJ-BREVIÁRIUM címmel jelent meg a Zelnik József főszerkesztő által jegyzett Ökotáj folyóirat tíz éves jubileumát ünneplő kötet. A kiadvány tartalmazza Zelnik e folyóiratban megjelent írásait kiegészítve néhány régebbi és újabb esszével. A könyv összefoglalása Zelnik ökológiai gondolatrendszerének, amely földünk háztartását egységes egésznek tekinti, ahol a kulturális folyamatoknak meghatározó hatásuk van az az ökológiai egyensúly felbillenésében is. Az írások a szakralitástól a szimbólumképzésen át a politikáig széles spektrumot ölelnek fel, a kulturális és természeti környezetéért felelős alkotó gondolkodás köti őket össze. A kiadvány részleteket tartalmaz az Ökotáj szerkesztőinek és szerzőinek a lapban megjelent írásaiból Zelnik szubjektív válogatásában, így

teve teljessé a folyóirat által képviselt gondolati kört. A könyv melléklete az Ökotáj tíz évfolyamának teljes anyagát tartalmazó CD-ROM. (Ökotáj Kiadó, 2003, 165 oldal, 960 Ft) Beszerezhető: Írók Boltja, Budapesti Teleki Téka, Osiris Könyvesbolt. Megrendelhető a kiadó címén: 1035 Budapest, Miklós tér 1.

KARÁCSONYRA JELENIK MEG a Szent István Egyetem Ybl Miklós Műszaki Főiskolai Karán 27 éve működő Népi Építészeti Tudományos Diákkör történetét, tevékenységét feldolgozó, dr. Szabó László által szerkesztett könyv. Az ÉTK kiadásában megjelenő mű bemutatója december 18-án 16 órakor lesz a LITEA Könyvesboltban (Budapest, I. Hess András tér 4.).

A FRANCIA ÉPÍTÉSZETI INTÉZET támogatásával, a brüsszeli Modern építészeti archívum (Archives d'architecture moderne) kiadásában Párizsban megjelent Anne Lambrichs könyve Vágó József életművéről. A kötet, amely Vágó budapesti, olaszországi és franciaországi éveit tárgyalja, idén decemberben Rómában is megjelenik olasz nyelven. A Maurice Culot előszavával induló könyv áttekintést ad a magyar századforduló építészetről, majd 250 oldalon, körülbelül 350 képpel mutatja be Vágó rajzait és épületeit. Az 1947-ben Franciországban elhunyt építész hagyatékának egy része a könyv előkészítése alatt folyó kutatások idején került elő, így az sok, eddig itthon is ismeretlen dokumentumot tartalmaz. A francia és olasz kiadást követő magyar nyelvű változat előkészítése is elkezdődött. (Vágó József és László egyik legszebb alkotása, a nagyváradi Darvas-La Roche-ház jelenleg üresen, elhagyatva áll, teljesen kiszolgáltatva az ólomüveg ablakokban, mázas kerámiában, falfestésekben igen gazdag épületet a sors szeszélyének.)

KŐSZEGHY ATTILÁT a Debreceni Egyetem Műszaki Főiskolai Kara főigazgatójává választották.

NAGY ERVIN, a XII. Kerület főépítésze eddigi szakmai munkássága elismeréseképpen Magyar Művészetért díjat kapott.

BODONYI CSABÁT, Tokaj főépítészt az idei országos főépítészeti konferencia az év főépítésze címmel tüntette ki a város érdekében évek óta folytatott eredményes tevékenységéért.

TENKÁCS TIBOR (1913-1998) festőművész Tokaj Város tulajdonában lévő, ma már a Világörökség részét képező városról készített gouache és akvarell festményeiből nyílik kiállítás 2004. január 6-án 18 órakor a Zsókvár Galériában. (Újpalotai Községi Ház, 1157 Budapest, Zsókvár u. 15. Tel: 410-0836, 410-6304. Megközelíthető a belváros felől a 73-as és 173-as buszokkal. Megtekinthető 2004. január 26-ig hétfőn, szerdán, pénteken 10-15 óráig, kedden, csütörtökön 10-20 óráig.) A kiállítást Antall István, a Magyar Rádió irodalmi szerkesztője nyitja meg. Előző számunkban az ő írásával emlékeztünk az idén 90 éves, öt éve meghalt művészre. Ezúton kérünk elnézését neve elírása miatt.

AZ ORSZÁGÉPÍTŐ 2004-ben számonként 500 forintért, az előfizetőknek 450 forintos áron kapható. Az előfizetési díj a postai küldést is magában foglalja, kivéve külföldi előfizetőinket, akiknek a postaköltséget felszámítjuk.

A VERESEGYHÁZ, MÉZES-VÖLGYI ÚJ ISKOLA felavatására december 5-én kerül sor. A Fabriczius József általános iskola új épületeggyüttesét Medgyessy Péter miniszterelnök adja át Veresegyház közönségének, pohárköszöntőt mond a kerület parlamenti képviselője, Harrach Péter, az Országgyűlés alelnöke. Az iskola terveit a Kvadrum építészirodában Zsigmond László készítette. Részletes ismertetésére következő számunkban visszatérünk.

A **PILISCSABAI JOSEPHINUM** kollégium épületét október 15-én dr. Takács Nándor nyugdíjazott megyés püspök szentelte fel. A kollégium meglévő laktanyai szállásépület átalakításával készült, a 10-es útnak a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel átellenes oldalán. Az alsó szinten különböző gazdasági tevékenységek helyiségei, a középső két szinten 140 diák számára hálószobák, a rendház és a kápolna, a tetőtéri szinten konferenciaközpont kapott helyet. Az épület összalapterülete meghaladja az 5000 m²-t. Építész tervező: Siklósi József, munkatárs: Farkas Erzsébet, statikus: Pongor László, társtervezők: Dobay István, Pacher László, Glavaticy Gábor. Építető az Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek Magyar Tartománya, lebonyolító: Csiky és Társa Kkt. Kivitelező: Bau-System Kft. Tervezés: 2001-2002, kivitelezés: 2002-2003.

A BUDAI CISZTERCI SZENT IMRE PLÉBÁNIA a Kós Károly Alapítvány közreműködésével adományokat gyűjt a csíkszeredai templom befejezéséhez. Kérjük a lap olvasóit, ha segíteni kívánnak, a mellékelt csekken – a cél pontos megjelölésével – fizessék be adományukat.

LŐRINCZY GYÖRGY (1935-1981) KIÁLLÍTÁSA

Gyuri! Itt most kiállításod nyílik. Kicsit később kezdünk, mint hat óra, de emlékszel, ez itthon mindig így van. A későn jövők miatt. Mi mindig kedveztünk a későn jövőknek. (Meg a későn ébredőknek.) De megérte. Hála Istennek, szép számmal eljöttek. Látod? Még mindig emlékeznek rád. Hogy ezek öreg emberek? Mi baj van ezzel? Te se vagy már túl fiatal. Istenem! 68?

Emlékszel, 68-ban találkoztunk először. Akkor jöttetek haza New Yorkból. Hogy elkezdődjön egy négy éves örület. Kiadni a „New York – New York”-ot. Kiadóról kiadóra. A végén a könyvhöz előző írására felkért Roy Lichtenstein köszönte szépen, lemondta a „megtisztelő” feladatot, mondván, hogy New York négy év alatt annyira megváltozott, hogy már semmi se érvényes, ami akkor még az volt. Jó, hogy hagytad ebbéli hitében, és magad írtad meg az előszót. Nagyon jó előszó volt. Tudsz róla, hogy azóta a könyvet már aranyért se lehet megkapni? S hogy cáfoljam magam, nem az előszó miatt kapkodták el.

Egyszer csak elég lett. El innen. Még olyan áron is, hogy tudtátok, esélye sincs a visszaútnak. Az idő azután gyógyít, torzít, módosít. Kezdtetek olyanokat írni, hogy „kipróbálandó a mélyvizet”. Meg „próbára tenni magadat”. Tudod – ismersz bennünket – mi vevők voltunk sok mindenre. Azt mondtam: hát legyen.

Kétségtelen azonban, hogy ott, New Yorkban kezdődött valami egész más. A festett képek. És lett az „IMAGE”. S lett egyre erősebb és általánosabb. Mondjuk úgy, mint az általunk beszélt nyelv sarokkövei. És megjelentek a szerkesztett képeid. Előtérrel, háttérrel felszerelve. A szerelés mindig a felkészülés jele volt. A rákészülésé. Ezek a képek amúgy nekem „szerelt” képek. A mikéntjük tervezhető volt. Pontosított: tervezett. A körülményük lerajzolható. Mint egy terv. Heteket, hónapokat lefoglaló, kitöltő, önző gyönyörűség. Gyötrelmes gyönyörűség.

Emlékszel mikor jöttél rá, hogy a fotó „becsapható”? Sőt! A fotó a becsapás eszköze. Még tovább menve: meg tárgya is. Hogy ezért már érdemes a fotót megtartani. Hogy ez mennyire igaz, arra a fotorealizmus hazugsága a válasz, amit sose is szeretél. Téged igazából a hamisítvány érdekelt. Meg az ebből származtatható képzet. Az image.

Tudod, hogy az EMKE szállót átépítették? Ahol laktatok 80-ban, hazalátogatásotokkor. De legalább sikerült kicsalni beneteket Vácra, ahol akkor laktunk. A lakótelepi lakás szőnyegpadlóján találtuk a céduláitokat, amit kora reggel kisettenkedve hagyatok magatok után, köszönve mindent, sokszorosan.

És jött a hír, már januárban az agytumorról. Azon a télen lőtte le az az örült John Lennont. Az agytumor is egy örült golyó, amely eltéríthetetlenül repül feléd. Hogy eltaláljon május 27-én.

Már nem találtunk otthon. Emlékszel, mi mindig az elkésők-re vagyunk tekintettel. Én nem szoktam késni. Miért nem tudtál legalább ez egyszer tekintettel lenni ránk? Mindnyájunkra? Rám?

Gyuri, most már elárulhatom, amit kitaláltál, annak a „dallamát” azóta a kompjüterizálódott világunkban ellopták tőled. Programokat gyártottak és gyártanak belőle tucatszám. Hogy álságos trükkökkel és „játékokkal” lehessen irtóztatóan sok pénzt keresni. Hogy joystickkel vezérelve lehessen belerepülni a World Trade Center ikertornyába. Mert ha akarják, az image-dzel létrehozzák a valóságot. Hihetővé teszik a hihetlent. Gondoltad volna, hogy ezzel a világ leggazdagabb emberévé lehet válni? Ugye nem?

Gyuri! A World Trade Center már nincs meg. Ledől az iker-torony. Ledöntötték. Beleszálltak repülőkkel. Én meg minden, azóta készült New York fotón ott látom. Lehet, hogy ez is egyféle „image”? Egy visszájára fordult IMAGE? Most ennyit.

2003. november

Sáros László és Tenkács Márta

